

Heðin Brú: FLÓKATRÖLL

Bókadeild Føroyingafelags Keypmannahavn 1948 gav út

Í trongum, fjarstøddum mannafelögum kannst tú finna lógin og ser einstaklinga-menniskju. Tey eru storknað í sær sjálvum ella teimum umstøðum, tey eru tveitt í. Onkur fer at greiða sykologiskar grundir til hesar sálarligu tógvar. Lívið hevur givið ein bakbrest, og so gerast tey tróllsk. Leggjast í einbýli, lata óskusátuna vaksa og fara at geva seg í hóslag við djór og duldar verur. Men oftast kannst tú als ikki sykoanalysera hesi fyribrygdi. Tey eru bert so. Eingin menning er í teinum, tey eru flýdd frá veruleikanum, sum tey siga, og eru t. d. sloppin sær inn í ein brennivinsheim og sita har sum einoygd tróll og stara at tí margháttliga, sum har er at siggja.

Heðin Brú er ein hegnismaður at sýna okkum slik skeivrunnin flókatröll. Hann er í mestapartinum av skaldskapi sinum humanistur og satirikari, og hansara frásøguháttur er speiandi men góðsligur. Menniskjuni eru so, og hóast ójavn kann vera, so vil skaldið siga okkum, at vit mangan rógva øll somul í sama borði.

Heðin Brú nýtir ofta egformin, og hetta aftur at tí eyðkenda livandi málinum flýtur persónar og hendingar nær inn at okkum og gevur teimum ein serligan dám.

Í søguni *Løgðin sól* hava vit ein einbýlismann. »Tuberkulin« hevur storknað hann. Fyrr tá ið seks vóru í húsi, skar hann torv og sópaði gólvíð... Hann hevur krietúrini rundan um seg, og ein livandi kappingartægar er enn í honum kortini: hansara bestli lystur er at stinga neyt...

Mín fyrsti skúladagur er ein av teimum ógvuliga stuttligu søgunum, hóast undir henni og kæti hennara liggur ein sjónlig tragedia. Hon er eitt frálíkt dæmi um tað góðsliga skemti, sum Heðin Brú nýtir.

Hesin torvunni næmingurin Krisjan er av tí slagnum, sum ivaleyst ikki fer at laga seg eftir síði og skikki millum manna. Lærarin er eisini av tí lógna slagnum. Hann man ikki vera stórvegis kónur í barnasykologi, og hansara tragedia er, at hann skal fáast við hesar sálir, sum hann einki hegni hevur at uppala. Men gerðabók skúlans sýnir okkum, at hitt menniskjansliga situr onkustaðni og bínir í honum.

Í søguni *Hin langa náttin* um hin blindu dreingin Óla er Heðin Brú aftur fullvegis roman-

tikari og lyrikari, sum hann var tað í sínum fyrsta skaldskapi. Innsýnið hjá hesum blinda er sera væl frálýst og hugtakandi er hansara nátturkensla, sum mennist, nú hann hevur mist sjónina. Men eins og aðrir av persónunum hjá Heðin Brú so orkar hann ikki at bera myrkið: sinnið hansara fellur í eitt djúpari myrkur, — og hann verður fluttur úr bygdini. —

Barnalýsingar hevur Heðin Brú stóran tokka til. Børn eru rundan um hin blindu. Børn spæla vaksni á teirra egna hátt í hini vakru søguni *Tann hvíta kirkjan*, og Heðin Brú leggur fram víðkenslu sína fyri børnum, sum vaksa upp í gleðisleysum heimum í *Prædiku* máðurin.

Henda er tann beiskasta av søgunum. Har er satiran harðlig. Men okkum dámdi at fingið konuna og lagnu hennara meira frágreidda. Hvi helta kvendi er komið at gyrdla seg inni við ræðslu og óttanum fyri Illamanni? Hon kann vera rangdömd. Hevur ikki mannsins brennivinslag skapt henni ein Illamann við hornum og hógvum — men sum hon eisini hevur sum eina vernd, tá ið ástendur. Hesi hjúni eru á hugaverd, men tey eru meira í brotum. Ein stór sálarlig søga kundi fingist burtur úr hesum rangsnúna livslagnum.

Tvinnir eru kostirnir er ein nútíðarsøga. Ein søga frá kriggstíðini. Húsið sum er undirkomið, og sum kemur uppundan aftur av krigssiglingini, ið væl er frálýst við

sinum ótta og vandum. Somuleiðis tann fróí, sum er á hjúnunum, tá ið tey kunna gjalda øllum sitt og kenna seg at vera skuldleys.

Ein hersøga og Malvinus og teir kemur eisini nútíðin fram. Har er tað hin stóðuleysi nútíðarmaðurin. Í Malvinus og teir er hövudsmyndin hin avfallni ungi siglingarmaðurin við fullum buksulummum. Kúgvín, sum rykkir alt upp úr og stendur við tveimum hundradkrónuseðlum í kjaffinum.

Og Ein hersøga vísir okkum hin luvuta Niklas Niklóa, sum knappliga verður ríkur og fer at ganga undir hógum hatti við fjóður í, ikki ger peningsverk og sum bygdafoðkið heldur er vordin örur í hövðinum. Hetta eru menn, sum flýggja úr veruleikanum — ikki endiliga storkna sum í Emanuel og Laðin sól men loysna sunder og ikki kunna standa fyri tí nýggja, sum kemur á teir. Hetta kann vera í smáum myndin av samfelagi, sum fer av grund, loysnar úr líðunum og ikki fótir sær aftur. Myndir og lýsingar, sum vit eiga at geva gætur, nú okkara fólk og samfelag eru í hesari broytingartíðini. —

Heðin Brú hevur nú givið út fleiri skaldsøgur og tvey søgusövn. Skaldskapur hansara er væl umtóktur víða hvar í Føroyum, og fara nú bókur hans eisini at verða týddar til fremmant mál. Einkí at ívast í fer henda bókin at vera væl fagnað, og verður hon ikki at saknast hjá teimum, sum tokka hava til føroyskt mál og føroyskar bókmentir.

M. J.

Hver á sínum odda

Væntandi var, at Thorstein Petersen og Erlendur Patursson fóru at draga eina línu, men nú eru teir hvør á sínum odda: reka móti hvør øðrum í øllum málum, bæði fjóðskaparligum og vinnuligum.

Í trolaramálinum er Thorstein Petersen — sum ikki er at undrast á — í parti við eigarum trolaranna. Hann er ógvuliga hvassur í orðum móti Landsstýrinum og meirilutanum á Tingi, tí teir hava noktað verkfallsrættin og gjørt henda nýggja trolarasáttmálan.

Svartafelag og diktatur rópar hann. Men hvat er tað fyri diktatur, sum Thorstein Petersen rósar? Trolaraeigarar lögdu trolararnar allar og lögdu á landi allar fiskimenn, uttan at teir vildu. Er tað ikki diktatur? Er tað ikki harðræði av fáum monnum? Er tað ikki

eitt kapital-diktatur, sum kemur at sviða at øllum samfelagnum?

Thorstein Petersen finnst at, at stýrisvaldið ger reglur móti einum lemjandi og týnandi arbeiðsstedgi, tí hann vil hava eitt fámannaðiktatur her á landi.

Erlendur Patursson gongur hina leiðina, siggja vit í »14. september«. Hann sigur, at Landsstýrið hevur gjørt brotsverk móti hinum føroyska fiskimanninum, tí teir hava tikið frá yvirmonnum og lagt til útgerðarmannin. Tókan frá yvirmanni skuldi verið lögð aftur at hjá undirmanni.

Erlendur Patursson og Tjóðveldisflokkurin hava tikið langt síðan atfinningarkjansin. Öll siggja og vita, at Løgting og Landsstýri gera einki, sum teimum er í lagi. Ferðin niðan í

Løgtingsborgina er so skúmandi, at ongum verður givið ans!

Einaferð skuldu allir stættir sita við sama borði, men nú er einki hjartalag fyri útgerðamannastættinum. Hann kom sum ein sjúklingur — og við honum var trolaravinnan eisini sjúk — men Erlendur Patursson vil ikki halda, at honum bægir nakað. Ella er hann sjúkligur, so kann onkur heilsubót blandast honum burtur úr øðrum. Hann og trolarar eiga ongan stuðul at fáa úr sáttmálabytunum.

Soleiðis standa fjóðskaparmenn — oddamenninir fyri hini fjóðskaparligu frigerðarfylkingini í Føroyum. Tað var harmiligt, at hin fjóðskaparliga rørsan, sum var glæsilig og hevði eina vituga stevnuskrá, skuldi enda soleiðis. Í einum »kaosi«, einum skilaloysi.

— Hvat ið vit so halda um Løgmannin, landsstýrismenn ella samgongur, so mugu vit siga, at Landsstýrið í hesari hættisligu ósemju bar seg rætt og væl at. Flótkjan, sum landi okkara vinnulív, nervuna í okkara samfelagi, var beind til Landsstýrið, og teir loystu hana. Og hvat skuldu teir annað gera? Hon var beind til teirra at loysa, og tí áttu teir at gera tað.

Og at teir noktaðu verkfall var rætt. Hetta verkfallið kundi verið ein slikur smeitur fyri okkara vinnulív, at tí stóð ikki til bótar, og tí mátti stjórnin gera reglur, at slíkt ikki kom fyri aftur.

Og einki at gera við tað, ið trætlan stóð um: vinning trolaranna? Hvat varð sagt, um sáttmáli varð gjørdur, og útgerðarmaðurin, sum segði, at arbeiðistíðið ikki kundi rokjast við teirri samsýning, tað fekk í sín part, fekk púra ongar sømdir? Bert ein nevnd varð sett niður at kanna, um ikki útgerðin kundi fáast bítigari. Nær fekkst tann niðurskurðurin í lag?

Nei, lat okkum fáa slíkar eftirkanningar. Tær eru fyri neyðini. Men okkurt mátti gerast nú. Tað var fyri neyðini. Undirmaðurin kundi ikki missa, og hann thisti einki.

Vit kenna hesar menninar frá útheiminum, sum altíð skulu yvirbjóða. Men tá ið teir so koma til ræðið, tá má fiskimaður og arbeiðsmaður taka við, sum valdsræðið sigur og býðar.

Føroyingar vilja ikki hava skilaloysi. Føroyingar vilja ikki hava diktatur — allarminst eitt peninga- og ognardiktatur.